

بررسی اثرات زیست‌محیطی گردشگری بر جامعه روستا شهر تاریخی رادکان

چکیده:

. گردشگری سومین صنعت دنیا شناخته شده است و ارتباط آن با محیط، مشکلات زیست‌محیطی را در روستاهای توریستی افزایش نموده است از جمله تخریب و آلودگی خاک، تغییر کاربری، افزایش قیمت زمین و... با توجه به پیوند روستا با طبیعت ضرورت حفاظت از محیط زیست مشهود می‌باشد. مسائل محیط زیست از جمله مسائل اجتماعی است که در نتیجه شرایط عینی و قابل شناسایی می‌باشد. در این تحقیق سعی گردیده اثرات مثبت و مخرب محیطی گردشگری در روستا شهر تاریخی رادکان بررسی گردد. این پژوهش از نظر هدف توصیفی، تحلیلی و کاربردی و از نوع تحقیقات پیمایشی مبتنی بر پرسشنامه است. ابزارهای مورد استفاده جهت گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته در قالب طیف لیکرت می‌باشد. جامعه آماری بر مبنای فرمول کوکران تعداد ۳۰۰ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شده است جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار (SPSS) و جهت تهیه نقشه از نرم افزار (SIG) استفاده گردید. با توجه به اینکه این شاخص‌ها از توزیع نرمال برخوردار نمی‌باشند از آزمون ویلکاکسون یک نمونه‌ای استفاده شده است؛ بالاخره با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون ویلکاکسون یک نمونه‌ای مقدار احتمال آزمون جهت تمامی عوامل به جز دو عامل وجود گردشگران باعث افزایش آلودگی محیط زیست در روستا شده است و گردشگری باعث تغییر در کاربری اراضی می‌شود کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، نتیجه می‌گیریم مقدار میانه‌ی پاسخ‌ها به‌طور معناداری مخالف عدد ۳ می‌باشد؛ که از بین این عوامل تنها دو عامل میزان جمع‌آوری بهداشتی زباله‌ها و فضولات در سطح روستا و میزان حفاظت از طبیعت و محیط اطراف دارای میانه‌ی بالای ۳ هستند؛ بنابراین از دیدگاه پاسخگویان تنها این دو عامل جزء اثرات مخرب هستند و سایر عوامل مخرب نمی‌باشند و با توجه به آزمون پارامتری فریدمن دارا بودن مناظر طبیعی، هوای پاک و جذابیت‌های کشاورزی و جذابیت‌های تاریخی به‌عنوان مهم‌ترین عوامل مثبت زیست‌محیطی گردشگری مطرح است..

بیان مسأله:

گردشگری یکی از بزرگ‌ترین صنایع جهان است بر اساس برآورد شورای گردشگری و مسافرت جهانی حدود ۱۲ درصد کل تولید ناخالص ملی جهانی متعلق به گردشگری است. فعالیت‌های گردشگری نیازمند ارزیابی اثرات زیست‌محیطی و در پیش گرفتن رویه‌هایی برای کاهش اثرات منفی است. (خوش‌رفتار و فراهانی، ۱۳۹۳). امروزه توسعه گردشگری نیازمند برنامه ریزی دقیق است و اثرات زیست‌محیطی گردشگری مضر است و اغلب با سایر استفاده‌کنندگان از زمین ناهماهنگ است و توسعه گردشگری اغلب توسط سرمایه‌گذاران فردی هدایت می‌شود که سود آوری را در وهله اول قرار می‌دهند چنین توسعه گردشگری می‌تواند به شهرت یک مقصد آسیب برساند و آسیب بلندمدت آن را می‌توان در کاهش تقاضا و قیمت غیر رقابتی خدمات در افزایش فشار بر منابع طبیعی و سایر منابع احساس کرد می‌تواند منجر به کاهش ارزش منابع و نارضایتی یا حتی مخالفت جامعه محلی شود (Cicniruj, 2024). درآمد حاصل از گردشگری گاهی اوقات باعث پوسیدگی در سیستم‌های مدیریت منابع جمعی و تسریع تخریب محیط زیست می‌شود زیرا ساکنان محلی از امرار معاش معیشت نقدی روی می‌آورند. (yelkcuB, 2011). بخش گردشگری باعث آسیب زیست‌محیطی می‌شود. تمرکز مردم کیفیت آب را در جامعه محلی کاهش می‌دهد و تراکم ترافیک هوا را با انتشار دود آلوده می‌کند. (otomako&uzimihS, 2024). اسمیت و همکاران (2012) می‌گویند که تجارت گردشگر 464/3 تن دی اکسید کربن مستقیم آزاد می‌کند (ctE, niddU, 2024). در نتیجه نگرانی‌هایی که درباره انتشار کربن و تغییرات آب و هوایی می‌رود اهمیت محیط‌زیست را در مرکز مباحث گردشگری قرارداده است و واقعیت گردشگری بازتاب این فهم اجتماعی وسیع است که همه مردم دنیا باید نگران بهداشت سیاره زمین باشند اجرای توافق‌نامه کیوتو نشان می‌دهد که سیاره زمین ظرفیت محدودی دارد و بنابراین باید رفتار جمعیت جهانی تغییر کند به همین دلیل خط‌مشی‌گذاران گردشگری باید بدانند که توسعه و رفتارهای آینده باید با محیط‌زیست سازگار باشد. شورای جهانی مسافرت و گردشگری اساسی‌ترین مقولات محیطی را با پنج عنوان اصلی مطرح و بررسی می‌کند: گرم شدن کره زمین، نازک شدن لایه اوزون، باران اسیدی، فرسایش و آلودگی منابع آبی، فرسایش و آلودگی منابع خاکی (لگدندر، برنت ریچی، 1393: 451) شدت همبستگی بین انسان و محیط به حدی است که هرگونه نقصان در منابع طبیعی را می‌توان به‌منزله پایان حیات انسان تلقی نمود به همین دلیل عده‌ای جدیدترین جنبه امنیت ملی را امنیت منابع محیطی می‌دانند. (حیدری ساربان، صائب، 1398). لذا با توجه به اینکه رشد سریع گردشگری به محیط زیست آسیب جدی وارد می‌نماید و باعث شده برخی ثبات طولانی مدت این بخش گردشگری را زیر سوال ببرند و نگرانی فزاینده‌ای که در مورد تخریب زیست‌محیطی گردشگری در منطقه رادکان وجود دارد به دلیل داشتن برج تاریخی رادکان و وجود امام زادگان ابراهیم و اسماعیل در بالادست، همچنین وجود گردشگری طبیعی و شکار در روستاهای بالاتر پیامدهای مخرب زیست‌محیطی را در منطقه ایجاد نموده است که منجر به آلودگی هوا، انباشت زباله و تخریب زیستگاه و از بین رفتن زیبایی طبیعی شده است. لذا در این پژوهش سعی شده است که اثرات مثبت و مخرب زیست‌محیطی در منطقه رادکان شهرستان چناران را مورد بررسی قرار دهیم.

ادبیات نظری:

محیط‌زیست، در مفهوم عام، فضایی حیاتی است که کره زمین به شکل لایه‌های لیتوسفر، هیدرو سفر و اتمسفر (زیست‌کره یا بیوسفر) در اختیار دارد. در واقع آنچه فرایند زیست را در بر گرفته و با آن رابطه متقابل دارد محیط‌زیست نامیده می‌شود (یاسوری و امامی، ۱۳۹۶). طرح واژه محیط‌زیست در گردشگری از نظر اقتصادی زمانی مطرح می‌شود که زیبایی و پاکی آن مورد توجه قرار بگیرد محیط‌زیست نقطه مرکزی در دایره تولیدات و مصرف گردشگری قرار می‌گیرد. گردشگری سودآور به تک‌تک اجزاء و جذب گردشگر از جمله محیط‌زیست در مقصد اهمیت خاصی قائل است (قره نژاد، ۱۳۸۶). بر اساس نتایج گزارشی که آخرین مورد از رشته گزارش‌های ارزیابی زیست‌محیطی در برنامه‌ی هزاره‌ی جدید بود و به صورت پروژه‌ی چهارساله باهدف ثبت و دسته‌بندی اطلاعات منابع طبیعی جهان و با مشارکت سه هزار دانشمند از سراسر جهان به انجام رسید ۱۲ درصد از گونه‌های پرندگان، یک‌چهارم از پستانداران و یک‌سوم از دوزیستان جهان با خطر انقراض مواجه هستند (یاوری و همکاران، ۱۳۹۰). مطالعات اخیر نشان می‌دهد که فشار انسان بر بیوسفر و ژئوسفر قابل توجه است و خود را انقراض سریع گونه‌ها نشان می‌دهد. اسیدی شدن اقیانوس‌ها، تغییرات آب و هوایی، تغییر بیوژئوشیمی از موارد دیگر است (zelaznoG, oretniuQ, ۲۰۱۸). گردشگری جزء ضروری فرایندهای مورد نیاز برای اجرای کنوانسیون‌ها است. در مورد تنوع زیستی و سایر موافقت‌نامه‌های مربوط به میراث طبیعی و فرهنگی اجماع کلی در ادبیات وجود دارد که بهبود معیشت جامعه می‌تواند به اهداف حفاظت از تنوع زیستی و بالعکس کمک کند (enapuayN&aenotS, ۲۰۱۷). در اواخر دهه ۱۹۷۰ ارزیابی اثرات زیست‌محیطی تکنیک و فرایندی را توصیف می‌کند که توسط آن اطلاعات مربوط به اثرات زیست‌محیطی یک پروژه هم توسط توسعه‌دهنده و هم توسط سایرین جمع‌آوری می‌شود. اشخاص ذینفع و یا تصمیم‌گیرندگان اجازه می‌دهند ارزیابی کنند که آیا پروژه قابل قبول است یا خیر؟ براین اساس این ابزار کمک می‌کند تا مشکلات زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی که ممکن است ناشی از اجرای سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی باشد حل شود. (civomisoj, ctE, ۲۰۲۱). ارزیابی زیست‌محیطی استراتژیک استدلال می‌شود که یک مبنایی مناسب برای تصمیم‌گیری آگاهانه به سمت پایداری کمک می‌کند تا اطمینان حاصل شود که سیاست‌ها، طرح‌ها و برنامه‌ها به روش حساس‌تر از نظر زیست‌محیطی توسعه‌یافته‌اند (etihwasil, ctE, ۲۰۱۲).

پیشینه تحقیق:

نتایج پژوهش حیدری ساربان و صائب (۱۳۹۸) بر این است که برای رسیدن به توسعه پایدار یعنی توسعه‌ای موزون و با حفظ ارزش‌های زیست‌محیطی باید به تحول فرهنگ زیستی جوامع اندیشید تا مردم تشکیل‌دهنده جوامع، منش خود را با پایداری و پویایی طبیعت تطبیق دهند. در پژوهشی کیانی و همکاران (۱۳۹۷) وجود گردشگران اثرات مخرب زیست‌محیطی زیادی بر منطقه گردشگری گذاشته است و خسارت زیادی گردشگران به باغات و درختان میوه وارد نمودند. در پژوهشی حاتمی نژاد و عیوضلو (۱۳۹۵) گردشگری فعالیتی درآمدزا و باصرفه اقتصادی بسیار مناسب است که با ایجاد تبادلات فرهنگی و اجتماعی میان ملل مختلف به خاطر

فقدان آلودگی‌های زیست‌محیطی امروزه مورد توجه می‌باشد یافته‌های مقاله ctE,niddU (۲۰۲۴) نشان می‌دهد که گسترش صنعت گردشگری تا بلند اثرات مخربی بر شرایط زیست‌محیطی این کشور داشته است و این مطالعه نشان می‌دهد که گردشگری باعث وخامت محیط زیست مانند آلودگی جنگل زدایی و کاهش تنوع زیستی شده است. و یافته‌های etihwasiL,ctE (۲۰۱۲) حاکی از آن است که برای دستیابی به فضاهای عمومی طبیعی توقف تخریب زیست‌محیطی و اتخاذ راه‌هایی برای ارتباط اکولوژیکی چشم‌انداز فضای سبز شهری مهم است. تخریب اکولوژیکی (زیست‌محیطی) در چشم‌اندازهای مناظر تحت غالبیت انسان اثرات چشمگیری بر روی پایداری محیط‌زیست در مقیاس بین‌المللی دارد. مطالعات ItavlaS (۲۰۰۷) به این نتیجه رسید که فشار انسانی به‌عنوان مهم‌ترین فاکتور تخریب زیست‌محیطی طی ۵۰ سال گذشته تشدید است. طوری که هیچ‌گونه اکوسیستم بکر طبیعی در اروپای مدیترانه باقی نمانده است.

اثرات مثبت زیست‌محیطی گردشگری:

گردشگری روستایی در حفظ محیط‌زیست و میراث طبیعی نیز مؤثر است زیرا میراث طبیعی و چشم‌اندازها، عامل مناسبی است برای جذب گردشگران و همان‌گونه که ذکر شد سیاست‌های کشاورزی نیز با گردشگری روستایی در ارتباط است؛ زیرا از یک‌سو باعث تثبیت جمعیت و جلوگیری از مهاجرت افراد بومی می‌شود. از سوی دیگر انگیزه‌ای است برای حفاظت از محیط‌زیست و میراث طبیعی، لذا در توسعه محلی و منطقه‌ای نقش اساسی ایفا می‌کند. برنامه‌های توسعه روستایی چنانچه بر مبنای گردشگری تنظیم شود می‌تواند بر حفظ توازن منطقه‌ای مؤثر باشد. (رضوان فر، ۱۳۹۵). افزایش آگاهی از اثرات زیست‌محیطی گردشگری نشانگر تغییر نگرش نسبت به محیط زیست است که در طول نیمه دوم قرن بیستم و آغاز قرن بیست و یکم رخ داده است (نعیمی مجد و همکاران، ۱۳۹۸). ایجاد فضاهای حفاظت‌شده (پارک ملی، پناهگاه حیات‌وحش و غیره) حفاظت و بهسازی محیط فیزیکی (طبیعی و انسان‌ساخت) حفاظت و مرمت آثار باستانی و خانه‌های تاریخی و غیره (شکوری و همکاران، ۱۳۹۳). مطالعات بوسبی (۲۰۰۸) نشان می‌دهد که با ورود گردشگران به مناطق روستایی دانش و آگاهی روستاییان بالا رفته و میزان تنش‌ها و اختلالات زیست‌محیطی تقلیل می‌یابد. در ارتباط با پیوند اثرات مثبت گردشگری بر ارتقای آگاهی‌های زیست‌محیطی کوهن (۱۹۹۹) بر این باور است که گسترش صنعت گردشگری در مناطق روستایی به حفظ منابع طبیعی پایه، افزایش آگاهی‌های زیست‌محیطی و حفظ تنوع زیستی منجر می‌شود. (سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۸). انگیزه حفظ حمایت و آبادانی محیط زیست طبیعی روستا را ایجاد می‌کند. از حفظ و آبادانی فضاهای تاریخی مثل خانه‌های روستایی، باغ‌ها، گردشگاه‌ها حمایت می‌کند. با انجام فعالیتهایی مانند دفع زباله، تنظیم آیین‌های ترافیک و اصلاح ساختمان‌ها، منجر به بهبود محیط زیست در دهکده‌ها و روستا می‌شود. ترویج حساسیت و آگاهی نسبت به سیستم‌های اکولوژیکی، افزایش گرایش‌های زیبا شناختی در بین اهالی، کمک به پرداخت هزینه‌ها برای حفاظت از منابع طبیعی مردم و حیات وحش و محیط زیست روستا (ایمانی و ابراهیمی، ۱۳۹۱). کمک به توجیه و پرداخت برای حفظ ناحیه‌های طبیعی و حیات وحش از جمله محیط‌های دریایی و احداث پارک‌ها و حفاظت گاه‌های ملی و منطقه‌ای، کمک به اصلاح کیفیت محیطی ناحیه‌ها، توسعه و بهبود تشکیلات زیر بنایی، جاده‌سازی، لوله‌کشی آب (خلیل آباد، خدایی، ۱۳۹۶). گردشگری، فعالیت گروه‌های ذی‌نفع طرفدار

محیط را در پی دارد و موجب گسترش مطالعات در زمینه محیط می شود و گردشگری موجب شناسایی هر چه بیشتر محیط و جانداران آن می شود و توجه محققان بر منابع خاص طبیعی شامل جنگل ها ، سواحل ، کوه ها و دریاها را بیشتر می کند (یاوری و همکاران ، ۱۳۹۱). برای کاهش آثار منفی زیست محیطی در نواحی گردشگری ، مقاصد گردشگری باید به تعیین کدهای اخلاقی جهانی گردشگری ، اقدام نمایند . کدهای تدوین شده در پی آن است تا اصول نهادینه ای را که هم در جوامع میزبان و هم بین میهمانان می توانند منجر به ایجاد رفتارهای بهینه شود ، معرفی و آنها را بسط و گسترش دهد بر این اساس پیشنهاد می شود . بروشورهایی مربوط به اصول اخلاقی گردشگران تهیه و به گردشگران ارائه و یا در محل جاذبه ها نصب شود . علاوه بر این پیشنهاد می شود ارتباط مفهومی گردشگران با مسئولیت پذیری اجتماعی برای گردشگران تبیین شده و گردشگری مسئولانه به گردشگران آموزش داده می شود (غفاری و همکاران ، ۱۳۹۷). سیاستهایی که بتوانند از اثرات منفی زیست محیطی گردشگری بکاهند به دو دسته اصلی تقسیم می شوند.

الف (سیاستهای کلان ب) سیاستهای خرد

سیاستهای کلان عبارتند از سیاست نشان دادن ظرفهای عسل ، سیاست پراکنده سازی به جهت جلوگیری از استفاده مفرط از ظرفیت تفریحگاه های مهم ، منطقه بندی ، ترغیب و تشویق گردشگری نرم ، ترغیب سیاستهای سبز، سیاستهای خرد عبارتند از مدیریت بازدید کنندگان ، ایجاد محدودیت در ورود ، سیاست افزایش قیمت مبالغ ورودی ، مدیریت مکان با تکیه بر نصب تابلوهای راهنما ، مسیره های پیاده روی و مکان های پارک اتومبیل ، کنترل نقاط دسترسی ، مشارکت مردم محلی در فرایند تصمیم گیری ، آموزش ساکنان و گردشگران (قدمی و غلامیان ، ۱۳۹۳) از دیگر مواردی که تاثیر انکار ناپذیر در حفاظت از محیط زیست دارد نهادها و تشکل های مردمی و به تبع آن مشارکت مردم بومی است .(یاسوری ، امامی ، ۱۳۹۶). به منظور کاهش انتشار کربن و اثرات مضر آن بر سلامت ایجاد زیر ساخت های مقاوم در برابر آب و هوا برای شهرها و تضمین پایدار محیط زیست تامین مالی سبز برای تامین مالی پروژه های انرژی های تجدیدپذیر و سبز بسیار مهم است. سرمایه گذاری سبز به مردم محلی قدرت بیشتری می بخشد و تاثیر مثبت در جهان دارد. (۲۰۲۴، ctE,ramuK). البته برنامه ریزی در زمینه محیط زیست بیشتر باید بر اساس کلی باشد درک یک خط و مشی برنامه ریزی که هدف آن ۱- حذف و تقویت تنوع زیستی و مناظر طبیعی کشور ۲- به حداقل رساندن آلودگی خاک، هوا و آب دریا ۳- حداقل رساندن مصرف منابع به ویژه آب و منابع تجدید پذیر ۴- افزایش آگاهی گردشگران از اهمیت این اهداف برای استفاده پایدار از مناطق برای گردشگری است. (ekhcsaR, ۲۰۰۵).

اثرات مخرب گردشگری :

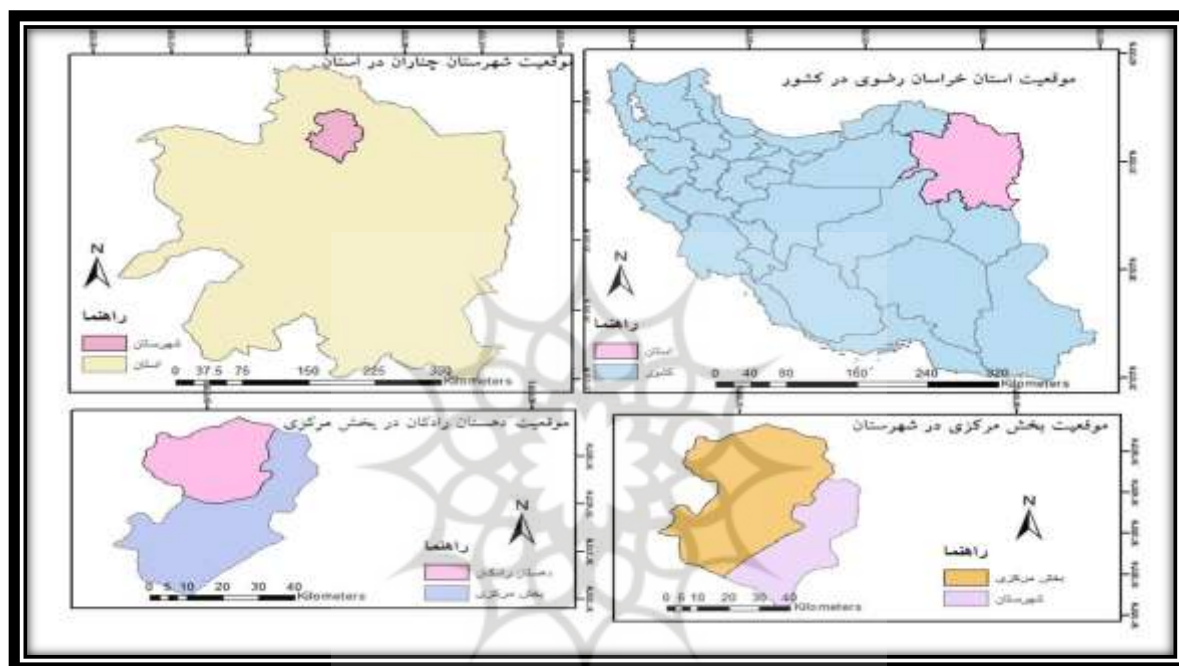
گردشگری به عنوان عاملی بسیار مهم به ویژه در دهه های اخیر با تغییر در ساختار فضایی سکونتگاه روستایی مورد مطالعه منجر به تغییر در عملکردهای آن شده و روند تحولات روستا را تشدید نموده است. (لطفی و همکاران، ۱۳۹۵) پیامدهایی چون آلودگی محیط زیست، تخریب منابع آب، وقوع سیل، فرسایش خاک و تخریب جنگل ها و مراتع از عوارض مشهود آن طی دو دهه اخیر بوده است. (مشیری و همکاران، ۱۳۸۹)

مهم‌ترین تأثیر منفی گردشگری روستایی در مطالعات داخلی، آسیب‌های زیست‌محیطی بوده و موارد دیگر شامل تصرف منابع، تخریب طبیعت، آلودگی آثار ناچیز اقتصادی، تغییر ارزش‌ها و فرهنگ بومی ذکر گردیده است (قاسمی، ۱۳۹۹). البته باید به این نکته توجه کرد که گردشگری روستایی نیز مانند صنایع دیگر دارای مزیت‌ها و عیب‌هایی است که اگر گسترش و توسعه آن بدون برنامه باشد تأثیرهای مخرب و زیان باری مانند تخریب محیط‌زیست، افزایش کاذب قیمت، افزایش هزینه‌های زندگی، جابه‌جایی در اشتغال مردم بومی و منسوخ شدن برخی فعالیت‌های مرسوم مانند کشاورزی و غیره را به جامعه میزبان تحمیل خواهد کرد و باعث ایجاد نگرش منفی نسبت به گردشگری در میان ساکنان می‌شود (نصرآبادی و همکاران، ۱۳۹۳). رشد بی‌برنامه گردشگری در فضاهای جغرافیایی به‌ویژه در فضاهای روستایی اثرات قابل‌توجهی بر محیط فیزیکی، هویت فرهنگی و نیز اقتصادی بر جای خواهد گذاشت که کنترل آن‌ها را نمی‌توان به شانس و اتفاق واگذار کرد. (جلالیان و همکاران، ۱۳۹۴). تخریب زیست‌محیطی می‌تواند نه‌تنها منجر به کاهش نرخ گردشگران شود بلکه ممکن است حتی نوع گردشگران به یک سایت را هم تغییر دهد نمونه‌هایی از این سیکل را می‌توان در مدیترانه جایی که تخریب و شهری شدن مداوم در استراحتگاه‌های سواحل بیچ اتفاق افتاده را مشاهده کرد (خوش‌رفتار و فراهانی، ۱۳۹۳). گردشگری هرچند منافع بسیاری را برای نواحی توریستی در کشورهای مختلف به ارمغان آورده است لیکن توسعه بدون برنامه‌ریزی آن سبب ایجاد پیامدهای منفی و پایدار در منابع اکولوژیک این مناطق شده است و تأثیرات مخربی بر گیاهان و جانوران کل اکوسیستم می‌گذارد گیاهان در اثر تماس چرخ‌های اتومبیل‌ها و پیاده‌روی گردشگران دچار خسارت فراوانی می‌شوند و می‌تواند پوشش گیاهی را تخریب کند تغییرات ایجادشده در خاک یا فشردگی آن سبب فرسایش (مرادی، ۱۳۹۴). از دیگر تأثیرات گردشگری بر محیط‌زیست می‌توان به تأثیرات آن در زنجیره عرضه اشاره نمود. زنجیره عرضه شامل تمامی فعالیت‌هایی است که در ارائه خدمات نقش دارند این صنایع در گردشگری شامل خدماتی همچون تهیه وسایل راحتی برای مسافران، حمل‌ونقل است که در این زنجیره خود گردشگران نیز قرار می‌گیرند. در این زنجیره هر یک از فعالان به طریقی می‌تواند بر محیط‌زیست اثر گذارد مثلاً هتل‌ها از طریق آلودگی‌هایی که بر اثر فاضلاب آن‌ها و یا پسماندهای غذایی تولید می‌کنند و یا وسایل حمل‌ونقل که بر آلودگی هوا اثر می‌گذارند (عزیمی و همکاران، ۱۳۹۰). از دیگر تأثیرات منفی درک شده مانند افزایش میزان جرم، آلودگی محیط‌زیست، افزایش قیمت املاک، فشار زیاد بر منابع محدود، افزایش درگیری‌های اجتماعی و ازدحام است (yddoG, ۲۰۲۰). متأسفانه برخی از گردشگران داخلی و حتی خارجی بی‌توجه به اهمیت حفظ محیط زیست با زباله‌سازی و با ریختن باقی‌مانده‌ی غذا و نوشابه‌ها و پخش بطری‌های نوشابه‌های مصرف‌شده و در مواردی هم به واسطه‌ی سهل‌انگاری در خاموش کردن آتشی که برای طبخ غذا یا گرم کردن آن یا جوشاندن آب برای صرف چای و قهوه بر پا کرده‌اند موجب آتش‌سوزی در جنگل‌ها می‌شوند و از این رهگذر زیان‌های جبران‌ناپذیری را وارد می‌سازند (یاوری و همکاران، ۱۳۹۰)

موقعیت: دهستان رادکان در منطقه جلگه‌ای کوه‌پایه‌ای، کوهستانی واقع شده است. دارای دو نوع آب‌وهوا می‌باشد. مناطق جلگه‌ای کوه‌پایه‌ای که در جنوب و دامنه کوه‌های هزار مسجد واقع شده است. دوره گرما نسبت به مناطق کوهستانی طولانی‌تر و مقدار بارش‌ها کمتر است؛ اما در مناطق کوهستانی دارای آب‌وهوای معتدل

کوهستانی و بارش‌ها بیشتر است. (رجاییان با همکاری گروه تاریخ انتشارات رادکان، ۱۳۹۰) این دهستان با توجه به مختصات جغرافیایی در شرق ایران اسلامی در شمال خراسان و تقریباً در شمال غرب مشهد واقع است. این دهستان از طرف شمال به دهستان‌های جدید لاین نو، شهرستان درگز و از طرف شرق به درز آب چولایی خانه و از طرف مغرب به شهرستان درگز و شهرستان قوچان و از جنوب به شهرستان چناران و بیزکی محدود می‌باشد. روستای رادکان به مرکزیت این دهستان انتخاب شده است. مساحت تقریبی آن ۱۶۸۹ / ۷۵ کیلومتر مربع می‌باشد. (رجاییان، ۱۳۸۱). شکل (۱) موقعیت منطقه مورد مطالعه را نشان داده شده است.

شکل (۱) موقعیت محدوده مورد مطالعه

روش شناسی تحقیق:

محدوده پژوهش روستا شهر تاریخی رادکان می‌باشد. طبق اطلاعات مرکز آمار ایران در این روستا (شهر تاریخی رادکان) بر اساس آخرین آمار، جمعیت کل روستا ۲۶۰۹ نفر می‌باشد ۷۸۴ نفر خانوار دارد، ۲۸۰۲ نفر جمعیت دارد؛ که ۱۴۱۲ نفر مرد می‌باشد. ۱۳۹۰ نفر زن می‌باشد. این پژوهش به لحاظ روش از نوع توصیفی، تحلیلی و کاربردی است که جهت گردآوری اطلاعات از شیوه‌های کتابخانه‌ای، بررسی کتاب‌ها، مجلات، مقالات با استفاده از فیش‌برداری مطالبی از آن استخراج شده است. روش نمونه‌گیری روستا شهر تاریخی رادکان را بر اساس فرمول کوکران تعداد پرسشنامه به دست آمده ۲۸۹ می‌باشد که به ۳۰۰ ارتقاء نموده و بر اساس درصد گرفته شده تعداد پرسشنامه را بین اهالی روستا تقسیم نموده‌ایم. روش پژوهش تحلیلی، توصیفی است. روش گردآوری داده‌ها به دو صورت اسنادی و پیمایشی است و ابزار مورد استفاده در روش پیمایشی مصاحبه و پرسش‌نامه می‌باشد. جامعه آماری ۱۴ تا از روستاهای رادکان جزء روستاهای گردشگری می‌باشد و پذیرای گردشگران زیادی می‌باشند لذا مشکلات زیست‌محیطی زیادی در روستاهای رادکان شاهد هستیم و روستاهای

نمونه را بر اساس بیشترین میزان گردشگری و بیشترین تخریب منابع و محیط زیست انتخاب نمودیم برای برآورد حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران با سطح اطمینان ۹۵ درصد و احتمال خطای ۵ درصد استفاده شد؛ و برای اندازه گیری شاخص ها از طریق ابزار پرسشنامه مؤلفه محیط زیست را مورد بررسی قرار گرفت؛ و برای امتیازبندی از طیف لیکرت استفاده گردید و سؤال ها در نرم افزار (SPSS) کدگذاری گردید و به صورت ۵=خیلی زیاد ۴=زیاد ۳=متوسط ۲=کم ۱=خیلی کم می باشد. جدول شماره (۲) تعداد خانوار و حجم نمونه نشان داده شده است.

$$N = (t^2/d^2 pq)/(1 + 1/N ((t^2 pq)/d^2 - 1)) = 300$$

جدول شماره (۲) تعداد نمونه در روستاهای مورد مطالعه

نام آبادی	خانوار	تعداد نمونه	نام آبادی	خانوار	تعداد نمونه
قیاس آباد	۱۳۰۲	۳۵	گرو	۴۳۲	۱۷
رادکان	۲۶۰۹	۳۵	بهمن جان علیا	۲۳۲	۱۳
چمگرد	۳۶۶	۱۵	دلمه علیا	۳۲۷	۱۵
حکیم آباد	۷۷۱	۳۰	قرق	۲۳۰	۱۲
موچنان	۲۰۴۳	۳۵	قزل حصار	۳۵۷۰	۳۵
مریچگان	۲۳۳	۱۳	خریج	۴۲۲	۱۷
مغان	۳۸۴	۱۵	سوهان	۲۳۵	۱۳

روایی پرسشنامه توسط متخصصان و اساتید دانشگاه محقق اردبیلی تأیید گردید؛ و تعداد ۳۰ پرسشنامه به عنوان پایایی و با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ تأیید شد؛ و جهت تحلیل از نرم افزار (SPSS) استفاده شده است.

جدول ۱: معرفی متغیرهای تحقیق در خصوص اثرات مثبت و تخریبی محیط زیست

متغیرهای تحقیق	ماخذ
تخریب محیط زیست، تخریب آثار تاریخی،	یاوری و همکاران (۱۳۹۱)، کلانتری خلیل آباد و خدائی (۱۳۹۶)، فرج زاده اصل (۱۳۸۴)، (۲۰۲۴) middU,ctE
ثبات اقتصادی، اشتغال و درآمد، رفاه اجتماعی	ابراهیم زاده و همکاران (۱۳۹۱)، قدمی و غلامیان (۱۳۹۳)، (۲۰۱۱) yeIkcUB, (۲۰۲۴) ramuK,ctE
بهداشت محیط، منابع سرزمینی، زیرساخت ها	کلانتری خلیل آباد و خدائی (۱۳۹۶)
مدیریت فاضلاب و آلودگی آب، کارآمدی انرژی، تقویت اقتصاد محلی، حفاظت از طبیعت،	رکن الدین افتخاری (۱۳۹۳)، (۲۰۲۴) otomakO&zimihS, (۲۰۲۴) Jcicniru
حفاظت محیط زیست، حفاظت گونه های گیاهی و جانوری،	یاسوری و امامی (۱۳۹۶)، یاوری و همکاران (۱۳۹۱)
تأثیر اجتماعی، کنترل توسعه، رضایت افراد محلی، مشارکت اجتماعی،	ابراهیم زاده و همکاران (۱۳۹۱)، تاج زاده و مرزی (۱۳۹۳)

یافته ها: در این تحقیق برای تجزیه تحلیل داده‌های گردآوری شده ابتدا آمار توصیفی که به بررسی متغیرهای جمعیت‌شناسی پژوهش شامل جنسیت، سن، تحصیلات و ... و توزیع فراوانی گویه های تحقیق پرداخته مورد بررسی قرار می‌گیرد و سپس آمار استنباطی مورد استفاده قرار گیرد.

نام متغیر	ضریب آلفای کرونباخ	نتیجه
اثرات مخرب زیست‌محیطی	۰/۶۷	تایید‌پایایی
اثرات مثبت زیست‌محیطی	۰/۷۸	تایید‌پایایی
کل	۰/۷۵	تایید‌پایایی

بررسی ویژگی‌های دموگرافیک پاسخگویان:

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۱۶۶	۵۵
زن	۱۳۴	۴۵
کل	۳۰۰	۱۰۰

گروه سنی	فراوانی	درصد
کمتر از ۳۰ سال	۷۲	۲۴
۳۰-۴۰ سال	۱۰۹	۳۶,۳
۴۰-۵۰ سال	۷۴	۲۴,۷
بالای ۵۰ سال	۴۵	۱۵
کل	۳۰۰	۱۰۰

شغل	فراوانی	درصد
کشاورز	۵۹	۱۹,۷
کارمند	۳۹	۱۳
کارگر	۴۱	۱۳,۷
خانه‌دار	۶۲	۲۰,۷

دانشجو	۴۷	۱۵,۷
سایر	۵۲	۱۷,۳
کل	۳۰۰	۱۰۰

تحصیلات	فراوانی	درصد
دیپلم و پایین تر	۱۳۳	۴۴,۳
کاردانی	۴۲	۱۴
کارشناسی	۹۳	۳۱
تحصیلات تکمیلی	۳۲	۱۰,۷
کل	۳۰۰	۱۰۰

اثرات مخرب زیست محیطی:

مقدار احتمال	آماره آزمون	ویلکاکسون یک نمونه ای	میان	گویه
۰,۵۵۵	۲۰۹۰۷,۵	۳	۳	گردشگری باعث تغییر در کاربری اراضی می شود؟
۰,۰۰۰	۱۲۲۸۸	۲,۵	۲,۵	گردشگری باعث از بین رفتن اراضی کشاورزی می شود؟
۰,۰۰۰	۱۳۸۱۳	۳	۳	گردشگری باعث افزایش آلودگی هوا می شود؟
۰,۲۶۹	۱۵۰۱۶,۵	۳	۳	وجود گردشگران باعث افزایش آلودگی محیط زیست در روستای شما شده است؟
۰,۰۰۰	۷۵۱۶	۲,۵	۲,۵	اخیراً محیط طبیعی و مناظر در روستا تغییر یافته است؟
۰,۰۰۰	۵۷۱۲,۵	۲,۵	۲,۵	آیا در طی سالهای اخیر گونه های جانوری منطقه کمتر شده است؟
۰,۰۰۰	۶۶۷۶,۵	۲,۵	۲,۵	آیا در طی سالهای اخیر گونه های گیاهی منطقه کمتر شده است؟
۰,۰۰۰	۱۱۶۲۰	۲,۵	۲,۵	آیا از کیفیت منظره های طبیعی در طی سالیان اخیر کاسته شده است؟ (تخریب شده است؟)
۰,۰۰۹	۱۴۸۰۶,۵	۳	۳	آیا در طی سالیان اخیر فعالیت ها و یا پروژه هایی برای حفظ و بهبود مناظر طبیعی گردشگر پذیر در روستای شما انجام گرفته است؟
۰,۰۰۰	۹۷۶۷,۵	۲,۵	۲,۵	میزان تخریب جاذبه های طبیعی در طی سالهای اخیر افزایش یافته است؟
۰,۰۰۰	۳۲۰۷۷	۴	۴	جمع آوری بهداشتی زباله ها و فضولات در سطح روستا صورت می پذیرد؟
۰,۰۰۰	۲۴۳۴۸	۴	۴	به حفاظت از طبیعت و محیط اطراف خود اعتقاد راسخ دارید؟

با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون ویلکاکسون یک نمونه‌ای در جدول بالا مشاهده می‌شود مقدار احتمال آزمون جهت تمامی عوامل به جز دو عامل وجود گردشگران باعث افزایش آلودگی محیط زیست در روستا شده است و گردشگری باعث تغییر در کاربری اراضی می‌شود کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، نتیجه می‌گیریم مقدار میانه‌ی پاسخ‌ها به‌طور معناداری مخالف عدد ۳ می‌باشد؛ که از بین این عوامل تنها دو عامل جمع‌آوری بهداشتی زباله‌ها و فضولات در سطح روستا و اهمیت حفاظت از طبیعت و محیط اطراف دارای میانه‌ی بالای ۳ هستند؛ بنابراین از دیدگاه پاسخگویان تنها این دو عامل جزء اثرات مخرب هستند و سایر عوامل بازدارنده نمی‌باشند.

رتبه	میانگین رتبه‌ها	گویه
۲	۱,۴۹	جمع‌آوری بهداشتی زباله‌ها و فضولات در سطح روستا صورت می‌پذیرد؟
۱	۱,۵۱	به حفاظت از طبیعت و محیط اطراف خود اعتقاد راسخ دارید؟

با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون فریدمن در جدول بالا مشاهده می‌شود از بین دو عامل مخرب معنادار، حفاظت از طبیعت و محیط اطراف از اهمیت بالاتری نسبت به جمع‌آوری بهداشتی فضولات و زباله‌ها برخوردار می‌باشد.

اثرات مثبت زیست محیطی گردشگری:

مقدار احتمال	آماره آزمون ویلکاکسون	میانگین	گویه
آزمون ویلکاکسون یک نمونه‌ای	یک نمونه‌ای	یک نمونه‌ای	
۰,۰۰۰	۳۰۷۰۱,۵	۴	برخورداری از آثار تاریخی با ارزش فرصت عمده توسعه گردشگری روستا شهر شما محسوب می‌گردد؟
۰,۰۰۰	۳۲۴۴۵	۴	دارا بودن مناظر طبیعی (کوه‌ها، دشت‌ها، رودخانه و...) می‌تواند عامل پیش برنده جهت توسعه گردشگری در روستا شهر شما محسوب گردد؟
۰,۰۰۰	۳۴۰۲۷	۴	به نظر شما جذابیت‌های موجود در فعالیت‌های کشاورزی می‌تواند عامل پیش برنده جهت توسعه گردشگری در روستا شهر شما محسوب گردد؟
۰,۰۰۰	۲۲۲۱۳,۵	۴	فعالیت‌های ورزشی مثل کوهنوردی پیش برنده و فرصت عمده توسعه گردشگری در روستای شما محسوب می‌گردد؟
۰,۰۰۰	۳۱۰۸۸	۴	به نظر شما آب‌وهوای پاک روستا می‌تواند عامل پیش برنده و فرصت عمده توسعه گردشگری در روستا محسوب گردد؟
۰,۰۰۷	۱۸۹۱۶	۳	گردشگری باعث حفاظت از منابع طبیعی می‌گردد؟
۰,۰۰۰	۱۷۹۳۷	۳,۵	گردشگری باعث افزایش آگاهی‌های زیست محیطی مردم و اهالی شده است؟

۰,۰۰۱	۱۹۷۵۴	۳,۵	گردشگری باعث توجه محققان به منابع خاص طبیعی (جنگل‌ها، کوه‌ها و رودها و...) شده است؟
۰,۰۰۱	۲۲۳۴۵	۳,۵	گردشگری باعث حفظ و آبادانی فضاهای تاریخی می‌گردد؟
۰,۰۰۰	۷۸۸۷	۲,۵	گردشگری باعث بهبود محیط‌زیست (دفع زباله) می‌گردد؟
۰,۰۰۰	۷۷۲۹	۲	گردشگری باعث افزایش خدمات درمانی و بهداشتی در روستا شده است؟
۰,۰۰۱	۱۰۲۰۸	۲,۵	گردشگری باعث افزایش توجه مسئولین به مسائل محیط زیستی شده است؟

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از آزمون ویلکاکسون یک نمونه‌ای در جدول بالا مشاهده می‌شود مقدار احتمال آزمون جهت تمامی عوامل کمتر از $0/05$ می‌باشد، نتیجه می‌گیریم مقدار میانه‌ی پاسخ‌ها به‌طور معناداری مخالف عدد ۳ می‌باشد؛ که از بین این عوامل تنها چهار عامل گردشگری باعث حفاظت از منابع طبیعی می‌گردد، گردشگری باعث بهبود محیط‌زیست (دفع زباله) می‌گردد، گردشگری باعث افزایش خدمات درمانی و بهداشتی در روستا شده است و گردشگری باعث افزایش توجه مسئولین به مسائل محیط زیستی شده است دارای میانه‌ی کمتر از ۳ هستند که نشان می‌دهد از دیدگاه پاسخگویان این چهار عامل به‌عنوان عوامل مثبت زیست‌محیطی مطرح نیستند.

حال به کمک آزمون نا پارامتری فریدمن به رتبه‌بندی عوامل می‌پردازیم

رتبه	میانگین رتبه‌ها	گویه
۴	۴,۹۷	برخورداری از آثار تاریخی با ارزش فرصت عمده توسعه گردشگری روستا شهر شما محسوب می‌گردد؟
۱	۵,۳۸	دارا بودن مناظر طبیعی (کوه‌ها، دشت‌ها، رودخانه و...) می‌تواند عامل پیش برنده جهت توسعه گردشگری در روستا شهر شما محسوب گردد؟
۳	۵,۱۳	به نظر شما جذابیت‌های موجود در فعالیت‌های کشاورزی می‌تواند عامل پیش برنده جهت توسعه گردشگری در روستا شهر شما محسوب گردد؟
۵	۴,۳۶	فعالیت‌های ورزشی مثل کوهنوردی پیش برنده و فرصت عمده توسعه گردشگری در روستای شما محسوب می‌گردد؟
۲	۵,۲۲	به نظر شما آب‌وهوای پاک روستا می‌تواند عامل پیش برنده و فرصت عمده توسعه گردشگری در روستا محسوب گردد؟
۸	۳,۵۷	گردشگری باعث افزایش آگاهی‌های زیست‌محیطی مردم و اهالی شده است؟
۷	۳,۶۳	گردشگری باعث توجه محققان به منابع خاص طبیعی (جنگل‌ها، کوه‌ها و رودها و...) شده است؟
۶	۳,۷۴	گردشگری باعث حفظ و آبادانی فضاهای تاریخی می‌گردد؟

با توجه به آزمون نا پارامتری فریدمن دارا بودن مناظر طبیعی، هوای پاک و جذابیت‌های کشاورزی و جذابیت‌های تاریخی به‌عنوان مهم‌ترین عوامل مثبت زیست‌محیطی گردشگری مطرح است.

نتایج و پیشنهادها:

هدف تحقیق حاضر بررسی اثرات مثبت و مخرب زیست محیطی در منطقه گردشگری رادکان می باشد. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از آزمون ویلکاکسون یک نمونه‌ای مقدار احتمال آزمون جهت تمامی عوامل به‌جز دو عامل وجود گردشگران باعث افزایش آلودگی محیط‌زیست در روستا شده است و گردشگری باعث تغییر در کاربری اراضی می‌شود کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، نتیجه می‌گیریم مقدار میانه‌ی پاسخ‌ها به‌طور معناداری مخالف عدد ۳ می‌باشد؛ که از بین این عوامل تنها دو عامل میزان جمع‌آوری بهداشتی زباله‌ها و فضولات در سطح روستا و میزان حفاظت از طبیعت و محیط اطراف دارای میانه‌ی بالای ۳ هستند؛ بنابراین از دیدگاه پاسخگویان تنها این دو عامل جزء اثرات مخرب هستند و سایر عوامل مخرب نمی‌باشند. که با نتایج تحقیق $niddU,ctE$ (۲۰۲۴) و تحقیق $cicniruJ$ (۲۰۲۴) و یافته‌های $yeIkcub$ (۲۰۱۱) همخوانی دارد. و با توجه به آزمون نا پارامتری فریدمن دارا بودن مناظر طبیعی، هوای پاک و جذابیت‌های کشاورزی و جذابیت‌های تاریخی به‌عنوان مهم‌ترین عوامل مثبت زیست‌محیطی گردشگری مطرح است. لذا با شناخت اثرات و عوامل کلیدی بر توسعه گردشگری و با تقویت پیشران‌های اثرگذار بر توسعه گردشگری می‌توان سیستم گردشگری منطقه را به سمت توسعه پایدار گردشگری هدایت نمود. در مواردی همچون محیط‌های طبیعی شکننده یا مکان‌هایی با ساختمان‌های باستانی و تاریخی (حمام تاریخی، برج تاریخی) وجود دارد یک برنامه‌ریزی کاملاً دقیق لازم است، به‌نحوی که ظرفیت تحمل مکان‌ها مطالعه و ارزیابی شود تا مقدار مجاز دسترسی، مسیرها، راه‌هایی که استفاده می‌کنند و فعالیت‌های که می‌توانند انجام دهند، مدیریت شود و بدین ترتیب از اثرات منفی زیست‌محیطی جلوگیری شود راهبردهای کلیدی برای مقاصد با محیط شکننده /گونه‌های در معرض خطر شرکت دادن متخصصان نوع زیستی در تیم‌های برنامه‌ریزی می‌باشد تا آستانه ظرفیت تحمل ارزیابی نماید. توسعه محصولات گردشگری در مشورت با جوامع بومی و مشارکت حداکثر اعضای این جوامع در ارائه تجربه‌های گردشگری مبتنی بر بهره‌گیری از گردشگری به‌عنوان ابزاری برای بهبود استانداردهای زندگی‌شان از طریق مشارکت اقتصادی این بخش تقویت گردد. ایجاد تشکل‌های زیست محیطی، بازدید از پارک و فضای سبز، میزان علاقه به محیط زیست، استفاده از مجلات و نشریات زیست محیطی، شرکت در فعالیتهای داوطلبانه زیست محیطی، سیاست‌های گردشگری پایدار که گردشگری بر سفر مسئولانه را تشویق نماید. تشویق کاهش ضایعات - تقویت مقررات زیست محیطی - افزایش آموزش محیط زیست - مدیریت صحیح زباله - اعمال جریمه یا تحریم‌ها برای تخلفات زیست محیطی - تشویق جامعه محلی برای حفاظت از محیط زیست - استفاده خانه‌های بوم‌گردی از منابع انرژی تجدید پذیر و کاهش مصرف آب را بایستی در دستور کار

قرار داد. همچنین از زباله های میوه در جهت کاهش زباله و به عنوان کمپوست قوی در مزارع استفاده نمود.

منابع فارسی:

- ۱- آرتور پدرس، مترجم خوش ر فتار، رضا، فراهانی، حسین، ۱۳۹۳، کتاب مدیریت گردشگری در سایت های میراث جهانی راهنمای عملی برای مدیران سایت های میراث جهانی، انتشارات جهاد دانشگاهی
- ۲- ابراهیم زاده، عیسی، ضیایی، محمود، دلشاد، علی، ۱۳۹۱، اصول و فرآیند برنامه ریزی راهبردی توسعه توریسم، انتشارات صحرا، چاپ اول
- ۳- ابراهیمی دهکردی، امین، ارزیابی اقتصاد گردشگری در روستاهای مازندران دهستان نائل کنار علیا از بخش مرکزی شهرستان نور، فصلنامه فضای گردشگری، سال ۸، شماره ۳۰، ۳۱-۱۹
- ۴- ایمانی، بهرام، ابراهیمی، اسماعیل، ۱۳۹۱، مقدمه ای بر توسعه گردشگری روستایی دهستان آبگرم بخش سرعین در استان اردبیل، ناشر دانشگاه آزاد اسلامی، چاپ اول
- ۵- تاج زاده، ابوالفضل، مرزی، وحید، ۱۳۹۳، توسعه محصول گردشگری، انتشارات سیمای دانش، چاپ اول
- ۶- جلالیان، حمید، نامداری، فریوش، پاشازاده، اصغر، ۱۳۹۴، اثرات گردشگری روستایی بر توسعه روستایی هجیج کرمانشاه، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال ۱۱، شماره ۳۶، ۲۲۸-۲۰۵
- ۷- چارلز آر. لگدنر، جی. آر. برنت ریچی، مترجمین ضرغامی و همکاران، ۱۳۹۳، کتاب شناخت صنعت گردشگری اصول، رویه ها و رویکردها، چاپ سوم، انتشارات مهکامه
- ۸- حاتمی نژاد، حسین، عیوضلو، داود، ۱۳۹۵، کتاب توسعه گردشگری، چاپ اول، انتشارات مهکامه
- ۹- حیدری ساربان، وکیل، صائب، شراره، ۱۳۹۸، بررسی دیدگاه دانش آموزان پیرامون حفظ محیط زیست مطالعه موردی دانش آموزان مقطع دبیرستان شهرستان مشکین شهر، علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره ۲۱، شماره ۲.
- ۱۰- رجائیان، سید عباس، ۱۳۸۱، رادکان خرسان، چاپ اول، انتشارات جام آپادانا
- ۱۱- رجائیان با همکاری گروه تاریخ، ۱۳۹۰، رادکان در گذر زمان (با تاریخی چندین هزارساله، دارای بزرگترین ساعت نجومی)، چاپ اول، انتشارات رادکان
- ۱۲- رضوانفر، مرتضی، ۱۳۹۵، رویکردی انسان شناختی به گفتمان میراث طبیعی و گردشگری روستایی، فصلنامه علوم اجتماعی: جامعه پژوهی فرهنگی، سال هفتم، شماره ۱، ۱۵۱-۱۳۳
- ۱۳- رکن الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۳، مطالعه وضعیت الگوی زیست جوامع روستایی حاشیه اکوسیستم تالاب بر اساس الگوی اکوویلیج مورد روستاهای حاشیه تالاب میانکاله و لپوی زاغمر، جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۵، شماره ۳، ۲۶۴-۲۴۳
- ۱۴- سلیمانی، علیرضا، مجنونی توتاخانه، علی، آفتاب، احمد، ۱۳۹۸، تحلیل نقش گردشگری در ارتقای دانش و آگاهی های زیست محیطی روستاییان، مطالعه موردی محور توریستی صور توتاخانه، دوره ۱۴، شماره ۱، ۲۳۷-۲۱۹
- ۱۵- شکوری، علی، بهرامی، شقایق، ۱۳۹۳، مطالعه تأثیر گردشگری روستایی بر کاهش فقر از منظر معیشت پایدار (روستای قلعه نو و کلین شهرری)، مجله علمی پژوهشی توسعه محلی (روستایی - شهری)، دوره ۶، شماره ۱، ۲۴ - ۱
- ۱۶- عزمی، آئیژ، ایمانی، بهرام، خانی، فضیله، ۱۳۹۰، اثرات فعالیت های گردشگری بر محیط زیست روستای بیله درق، پژوهش نگرش های نو در جغرافیای انسانی، سال سوم، شماره ۳،

- ۱۷- فرج زاده اصل، منوچهر، ۱۳۸۴، سیستم اطلاعات جغرافیایی و کاربرد آن در برنامه ریزی توریسم، انتشارات سمت، چاپ اول
- ۱۸- قدمی، مصطفی، غلامیان، محمد، ۱۳۹۳، کتاب اثرات گردشگری پیامدها، چارچوبها و سیاستها، چاپ اول، انتشارات مهکامه
- ۱۹- قره نژاد، ۱۳۸۶، کتاب مقدمه‌ای بر توسعه گردشگری و مهمان‌پذیری، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، چاپ اول
- ۲۰- کیانی، مصطفی، تقیلو، علی اکبر، کهکی، فاطمه سادات، ۱۳۹۷، بررسی و تحلیل اثرات اقتصادی و زیست‌محیطی گردشگری در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان سامان، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۸، شماره ۳۱، ۱۱۴-۱۰۳
- ۲۱- کلانتری خلیل آباد، حسین، خدائی، زهرا، ۱۳۹۶، توسعه گردشگری رویکردی تحلیلی بر ابعاد و فرصت‌های آن، چاپ اول، انتشارات جهاد دانشگاهی
- ۲۲- لطفی، حیدر، مرادی، ابوالفضل، خلیفه، ابراهیم، حقیقی مطلق، زهرا، ۱۳۹۵، تبیین اثرات گردشگری در پایداری روستایی مورد مطالعه: روستای شمشک، استان تهران، مجله مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، شماره ۳۷، ۱۵۹-۱۴۱
- ۲۳- مشیری، سید رحیم، سید ابوسعیدی، سید احمد، ۱۳۸۹، نقش اکوتوریسم در توسعه‌ی پایدار روستایی مطالعه موردی شاندیز، سال هفتم، شماره ۲۸، ۱-۱۸
- ۲۴- مرادی، محمود، ۱۳۹۴، آشنایی با صنعت گردشگری، انتشارات جهاد دانشگاهی، چاپ اول
- ۲۵- نصرآبادی، حمید، حیاتی، داریوش، ۱۳۹۳، تحلیل نگرش روستاییان نسبت به تأثیرهای گردشگری روستایی، فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، شماره ۳، ۱۲۲-۱۱۱
- ۲۶- نعیمی مجد، محبوبه، نعیمی مجد، آرزو، ۱۳۹۸، آینده پژوهی گردشگری پایدار رهیافتی و در اقتصاد مقاومتی مورد مطالعه کارشناسان صنعت گردشگری و هتل داری، ۲۱۲-۲۰۰
- ۲۷- یاسوری، مجید، امامی، سیده فاطمه، ۱۳۹۶، سنجش پایداری زیست‌محیطی در نواحی روستایی دهستان سراوان شهرستان رشت، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۲۰، شماره ۳، ۱۱۰-۸۵
- ۲۸- یاور، حسین، رضایی، مریم، حسین زاده، سپیده، ۱۳۹۰، کتاب عوارض و نتایج توریسم، چاپ اول، انتشارات آذر
- ۲۹- یاور، حسین، خوشنویس، مریم، غلامی، الهام، ۱۳۹۱، اقتصاد گردشگری، انتشارات آذر، چاپ اول

۳۰- Buckley, R. (۲۰۱۱). Tourism and environment. Annual review of environment and resources, ۳۶(۱), ۳۹۷-۴۱۶.

۳۱- Boško Josimović a,* , Aleksandar Cvjetić b , Danilo Furundžić c Renewable and Sustainable Energy Reviews ۱۳۶ (۲۰۲۱) ۱۱۰۴۵۹ Renewable and Sustainable Energy Reviews.

۳۲- Jurincic, I. (۲۰۲۴). Carrying capacity assessment of Slovene Istria for tourism (Vol. ۸۴). WIT Press.

۳۳- Kumar, S., Talukder, M. B., Kabir, F., & Kaiser, F. (۲۰۲۴). Challenges and sustainability of green finance in the tourism industry: Evidence from Bangladesh. In Sustainable Investments in Green Finance (pp. ۹۷-۱۱۱). IGI Global.

۳۴- Lisa White a , Bram F. Noble b, ۲۰۱۲ Strategic environmental assessment for sustainability: A review of a decade of academic research Environmental Impact Assessment Review ۱-۷

۳۵- Mauricio Quintero-Ange, Alejandra González-Acevedo, ۲۰۱۸, Tendencies and challenges for the assessment of agricultural sustainability, Agriculture, Ecosystems and Environment, ۲۷۳-۲۸۱

۳۶- Moren Tibabo Stonea and Gyan P. Nyaupane ۲۰۱۷ Protected areas, wildlife-based community tourism and community livelihoods dynamics: spiraling up and down of community capitals
JOURNAL OF SUSTAINABLE TOURISM ۱-۱۶

۳۷- Naluba, N. Goddy, ۲۰۲۰, Socio – Economic Impacts of Tourism Development on the Rural Communities In Ogoni Region Rivers State, International Journal of Innovative Human Ecology & Nature Studies ۸(۲):۳۰-۴۰.

۳۸- N. Raschke ۲۰۰۵ Environmental impact assessment as a step to sustainable tourism development^o Sustainable Development and Planning II, Vol. ۱ ۳۰۳

۳۹- salvatl-M.zitti-T.ceccarelli , ۲۰۰۷, Iniegratotng economic and environ mental indicatossrs in the assessment of desertification.

۴۰- Shimizu, T., & Okamoto, H. (۲۰۲۴). Tourism infrastructure and the environment: how does environmental regulation affect welfare, tourism industry, and domestic wage inequality?. The Japanese Economic Review, ۷۵(۱), ۱۴۷-۱۷۹.

۴۱- Uddin, H., Ahammed, S., Rana, M. M., & Majumder, S. C. (۲۰۲۴). Investigating the relationship between environmental quality and tourism industry in Thailand. Environment, Development and Sustainability, ۲۶(۵), ۱۲۳۳۹-۱۲۳۶۵.

Investigating the environmental effects of tourism on the village community of the historical city of
Radkan

Abstract:

Tourism is known as the third industry in the world, and its relationship with the environment has increased environmental problems in tourist villages, including soil destruction and pollution, land use change, land price increase, etc., due to the link between the village and nature, the need to protect the environment is evident. Environmental issues are among the social issues that result from objective and identifiable conditions. In this research, an attempt has been made to investigate the positive and negative environmental effects of tourism in the village of the historical city of Radkan. This research is descriptive, analytical, and applied in terms of purpose, and it is a questionnaire-based survey research. The tools used to collect information are researcher-made questionnaires in the form of a Likert scale. Based on Cochran's formula, the statistical population of 300 people has been selected as the sample size. The software (sspS) was used to analyze the data and the software (siG) was used to prepare the map. Due to the fact that these indicators do not have a normal distribution, the one-sample Wilcoxon test was used; Finally, according to the results obtained from the one-sample Wilcoxon test, the probability value of the test for all factors except for two factors, the presence of tourists has increased the environmental pollution in the village and tourism causes a change in land use is less than 0.05, we conclude that the mean value of The answers are significantly opposite to the number 3; Among these factors, only two factors, the amount of sanitary collection of garbage and excrement at the village level and the amount of protection of nature and the surrounding environment, have a mean above 3; Therefore, from the point of view of the respondents, only these two factors are part of the destructive effects, and other factors are not destructive, and according to Friedman's non-parametric test, having natural landscapes, clean air, agricultural attractions, and historical attractions are considered as the most important positive environmental factors of tourism.

Keywords: tourism, positive and negative effects of the environment, the village community of the historical city of Radkan